10/01/2026

Άγιος Θεοφάνης ο έγκλειστος ο Ρώσος

/ Γνώμες

- Λάμπρος Σκόντζος, Θεολόγος

Η ρωσική Ορθοδοξία εμπλούτισε αρκούντως τις μυριάδες χορείες των αγίων της Εκκλησίας μας, με χιλιάδες Μάρτυρες, Ομολογητές, Οσίους και αληθινούς πιστούς. Ένας από αυτούς αγίους είναι και ο άγιος Θεοφάνης ο Έγκλειστος.

Γεννήθηκε το 1815 στο χωριό Τσερνάφσκα της επαρχίας Ορλόφ. Το κοσμικό του όνομα ήταν Γεώργιος Βασιλιέβιστς Γοβόρωφ. Ήταν γιός ευλαβούς ιερέα, από τον οποίο κληρονόμησε βαθιά πίστη στο Θεό και ευλάβεια. Τα πρώτα γράμματα τα διδάχτηκε στην πατρίδα του. Κατόπιν, το 1831, εισήχθη στο Σεμινάριο του Ορλόφ. Ακολούθως, το 1837, συνέχισε τις σπουδές του στη Θεολογική Ακαδημία του Κιέβου, ως το 1841. Εκεί είχε την ευκαιρία να επισκέπτεται συχνά την περίφημη Λαύρα του Κιέβου, την κοιτίδα του ρωσικού μοναχισμού, όπου βρίσκονται πλήθος άφθορων Ιερών Λειψάνων, τα οποία μοσχοβολούν και θαυματουργούν. Συνδέθηκε με ονομαστούς πνευματικούς, οι οποίοι του ενέπνευσαν τον πόθο της μοναχικής ζωής. Έτσι, λίγο πριν τελειώσει τις σπουδές του, το 1841, αποφάσισε να γίνει μοναχός.

Ο φημισμένος στάρετς της Λαύρας Παρθένιος τον υποδέχτηκε με καμάρι και χαρά,

διότι ο νεαρός μοναχός συνδύαζε στο πρόσωπό του την πίστη στο Θεό, την αγάπη για τη μοναχική ζωή και την σπουδαία μόρφωση. Πήρε το μοναχικό όνομα Θεοφάνης. Αξιοσημείωτη είναι η παραινέσεις του προς αυτόν να ασκεί σε όλη του τη ζωή την αδιάλειπτη προσευχή. Την ίδια χρονιά χειροτονήθηκε διάκονος και στη συνέχεια πρεσβύτερος.

Μετά τη λήψη του πτυχίου του διορίστηκε καθηγητής της Ηθικής, της Φιλοσοφίας, της Λογικής και των Λατινικών σε διάφορες Ακαδημίες και Σχολές. Το 1847 κατέβηκε στα Βαλκάνια, όπου ήρθε σε επαφή με τον ελληνορθόδοξο μοναχισμό και κουλτούρα. Ακολούθως το 1857 αναγορεύτηκε πρύτανης της Θεολογικής Ακαδημίας της Αγίας Πετρούπολης και επίσης κρατικός επιθεωρητής στα σχολεία της περιοχής. Το 1859 του προτάθηκε να χειροτονηθεί επίσκοπος της επαρχίας Ταμπώφ και αργότερα στην έδρα της επαρχίας Βλαδιμίρ. Ο Θεοφάνης αποδέχτηκε με ταπείνωση το επισκοπικό αξίωμα, πιστεύοντας ότι ως Επίσκοπος θα προσέφερε περισσότερα στην Εκκλησία, παρά ως δάσκαλος. Η επισκοπική του διακονία στέφτηκε από πλήρη επιτυχία. Εργάστηκε με ασυνήθιστο ζήλο για το λογικό ποίμνιο, που του εμπιστεύτηκε ο Θεός, παρ’ όλες τις δυσκολίες και τις πίκρες που δοκίμασε, από κακεντρεχείς ψευδαδέλφους.

Στα 1861 έζησε μια ασυνήθιστη πνευματική εμπειρία. Αξιώθηκε να παραστεί στην ανακομιδή των λειψάνων του μεγάλου αγίου της Ρωσικής Εκκλησίας Τύχωνος του Ζαντόνσκ. Κι’ αυτό διότι από την παιδική του ηλικία είχε ακούσει πολλά γι’ αυτόν, τον υπεραγαπούσε και είχε θέσει στόχο της ζωής του να τον μιμηθεί. Ίσως το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τον παιδικό πόθο του να ζήσει την ερημική μοναχική ζωή, αποφάσισε να αφήσει τον επισκοπικό του θρόνο.

Στα 1866 και ύστερα από εικοσιπέντε καρποφόρα και δημιουργικά χρόνια εκκλησιαστικής διακονίας του, ζήτησε την παραίτησή του, η οποία έγινε δεκτή, ύστερα από δισταγμούς της Εκκλησίας. Ο λαός της επισκοπικής του περιφέρειας τον αποχαιρέτησε με ιδιαίτερη συγκίνηση, διότι στερούνταν έναν άγιο Επίσκοπο. Αλλά και ο ίδιος ο Θεοφάνης αποχαιρέτησε το λαό με δάκρια και συγκίνηση. «Μη με παρεξηγείτε, τους είπε, που σας αποχωρίζομαι. Η αγάπη μου για σας είναι δεδομένη, αλλά μια άλλη ισχυρότερη αγάπη, ο ακατανίκητος πόθος μιας ανώτερης ζωής, με ανάγκασε να σας αποχωριστώ. Θα προσεύχομαι για σας, να σας χαρίζει ο Κύριος κάθε καλό και κάθε ευλογία. Να σας φυλάγει από κάθε συμφορά και να εξασφαλίζει τη σωτηρία σας. […] Να φυλάγεσθε από τους ψευδοδιδασκάλους. Όποιοι δε συμφωνούν με αυτά που διδάσκει η Εκκλησία να τους διώχνετε, οποιαδήποτε θέση και αν κατέχουν. […] Πίσω από τη γνησιότητα της πίστεως έρχεται η επίσκεψις της θείας χάριτος. Με τη βοήθεια της οι καθαροί στην ψυχή, βλέπουν τον Θεό από την παρούσα ζωή και προγεύονται τη μακαριότητα της

αιωνίας ζωής».

Κατόπιν έφυγε για την έρημο Βισένσκ. Εκεί έχτισε ένα μικρό και φτωχικό κελί, στο οποίο κλείστηκε και έζησε, ως έγκλειστος, τα υπόλοιπα είκοσι οχτώ χρόνια. Με αδιάλειπτη προσευχή, νηστεία και αγρυπνία έφτασε σε μεγάλα ύψη αγιότητας. Μέσα στην απομόνωσή του και παράλληλα με την πνευματική του άσκηση έγραφε συνεχώς. Άλλωστε ο Θεοφάνης είναι ένας από τους πολυγραφότατους συγγραφείς της ρωσικής Ορθοδοξίας. Μάλιστα η αδελφή του Λέοντα Τολστόι είχε πει πως «δύο σύγχρονοι ρώσοι έγραψαν τόσα πολλά. Ο αδελφός μου Λέων και ο επίσκοπος Θεοφάνης. Με τη διαφορά πως ο ένας έγραψε για την απώλεια της ψυχής και ο άλλος για τη σωτηρία της». Ο μεγάλος όγκος του κλασικού συγγραφικού του έργου διακρίνεται σε θεολογικές, ηθικές και ερμηνευτικές μελέτες, όπως και σε μεταφράσεις. Μετέφρασε στα ρωσικά την «Φιλοκαλία» και τους μοναχικούς κανόνες των αγίων Παχωμίου, Μεγάλου Βασιλείου, Βενεδίκτου και Κασσιανού.

Παρ’ όλο που ο ίδιος επιθυμούσε την ησυχία, η φήμη του είχε φτάσει μακριά. Έτσι πλήθος επιστολών έφταναν στο κελί του από όλα τα μέρη της αχανούς ρωσικής γης, με ερωτήσεις για πνευματικά θέματα. Προσπαθούσε να απαντά σε όλες τις επιστολές, οι οποίες σώζονται, οι περισσότερες. Αλλά ταυτόχρονα η έρημος Βισένσκ έγινε πόλος έλξης χιλιάδων ανθρώπων, οι οποίοι συνέρρεαν για να πάρουν την ευλογία του και να τον συμβουλευτούν.

Στις 10 Ιανουαρίου του 1894 κοιμήθηκε ειρηνικά, παραδίδοντας την ψυχή του στο Θεό, τον οποίο τόσο αγάπησε από μικρό παιδί και υπηρέτησε σε όλη του τη ζωή. Η αγιότητά του δεν άργησε να φανεί. Άλλωστε ο ευσεβείς λαός τον θεωρούσε άγιο πριν την κοίμησή του. Η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ρωσίας, έναν αιώνα αργότερα, στις 6 Ιουνίου 1988 διακήρυξε και επίσημα την εκπεφρασμένη, από τον ευσεβή λαό, αγιότητά του και όρισε να εορτάζεται η μνήμη του στις 10 Ιανουαρίου, την ημέρα της οσιακής κοιμήσεώς του.

Πηγή: pemptousia.gr